

CVETINOMIRSKI:

Vojna.

d vzhoda do zahoda, od juga do severa je vzplamnela biesteča zarja mečev, je zagrmel grom topov in pušk, je kakor teman plašč zagrnilo morje vojakov zemeljsko oblo.

Fantje, možje in očetje — kje ste? V boj so odšli.

Dekleta, neveste, žene, matere, otroci in starci — kako je z vami? Sami so ostali doma; tihi so in nočejo povedati, kako je z njimi.

Tam — besneči boji. — Bojni vihar divja, a srce želi, v daljavo gredo ljubeče misli.

Tu — osameli domovi, po močnih, delavnih rokah hrepeneče polje. Čakaj, majka, majčica mila, na svojega sina; nevesta, čakaj na svojega ženina; čakaj na moža, ženka pridna; otroci, čakajte, da se vrne dobri oče, ljubi otec! Delo ni zaostalo, a srce želi, v daljavo gredo ljubeče misli.

In misli se križajo, objemljejo svoje in letajo trepetaje nad domovi, nad domačim poljem, objemljejo vojskujoče se domače in vztrepetavajo plašno nad bojnimi poljanami.

* *

Pod noč so rezgetaje topotali konji s kopiti ob tla in se napajali počasi s temno, preko ravní tekočo vodo. Iz daljave je odmevalo grmenje topov in pušk, granate so padale, švigali so šrapneli; v vijoličnem blesku je vzžarevalo zapadno nebo — vse do njega se je bil razlezel v goste oblake zaviti, smrdeči dim nad bojnim poljem. Še preden so se konji do-

dobra napojili, so se vojaki na sedlih vzravnali in zavihteli bridke sablje, da so kakor tenki, švigajoči plameni sekale zrak; skokoma, veselo hrzajoč, so drveli konji od reke preko ravní nazaj k bojni črti; a tihi in mrki, kakor na sedla, na konje uliti, so ostali jezdecí.

Jernej se je zibal na sedlu kakor v sanjah; zibale so se tudi njegove misli. Pred dobrim tednom je bil dobil od doma, od matere, pismo. Ljubil je mater, svojo drago in milo, ker le njo je še imel, in mati je ravno tako ljubila njega, sina edinca. Jernej je hranil njeno pismo kakor najdražji zaklad; vsaka črka v njem ga je spominjala na materin ljudomili obraz, na njene tople oči, na njeno skrbno, dobro srce, spominjala ga je na dom, na domače njive in travnike, na vinograde in na gozdove. Daleč je mislil Jernej, njegovo srce je hrepenelo

»Ali se še vrnem kdaj domov, k svoji dobri majki, ali me zaloti smrt tukaj na bojišču?«

V teku se je konj gugal, gugal se je na njem Jernej, in gugale so se njegove misli, gugalo se je njegovo vprašanje.

»Mati, ali te še kdaj vidim?«

Vse dalje prek planjav, vse dalje v mrak in noč so venomer dirjali mrki jezdecí, urni konjeniki. Naleteli so na sovražnika, in zopet se je začel boj.

Jernejeva sablja je sekala v bliskoviti naglici, pikala je kakor kača, v očeh mu je gorel pogum, znoj mu je stopal na čelo, njegova ustna pa so šepetala:

»Mati! Mati!«

Tisti čas je sedela v borni koči na holmu siva majka, glavo ovito v dolgo pikasto ruto, na nosu očala, na kolenih šivalno pripravo; roka je enakomerno vbadala šivanko v krpe, oči pa so se skozi očala nehote vedno ozirale skozi okno. Zunaj je kopnel na bregovih sneg, solnce je toplo sijalo. Mati pa ni mislila ne na sneg, ne na solnce, njene misli so se sukale okrog sina edinca, okrog Jerneja. Pisal ji je bil Jernej z bojišča; kakor dragocen biser je hranila majka sinovo pismo pri sebi v nedrih; vsaka črka v njegovem pismu jo je spominjala na Jerneja, kakor je bil, delaven in priden, spominjala jo je na njegove ljubeče oči in na njegovo otroško-dobro srce... Tam daleč, daleč se bojuje zdaj Jernej: okrog njega brenčé smrtonosne krogle, nad njegovo glavo sikajo sablje in meči, pred njegovimi prsi se bliskajo svetli, ostri bajoneti.

»Sin, sinko dragi, ali se še kdaj vrneš? Ali te še kdaj vidijo te moje stare oči?«

Zavzdihnila je majka; roka je obležala na kolenih, za hip so zaprle trepalnice oči, po licih navdól je spolzela debela solza.

Gorko je sijalo zunaj solnce, sneg na prisojnicah se je tajal. Že so žvrgoleli pod sijajno čistim modrim nebom svatovski liščki, rumeni strnadi so se spreletavali nad vinogradom pod hišo. K oknu je prifrotala sinica

Pričakovanje

in zapela: »Cicifuj, cicifuj! — Dober dan, majčica!« — Materina ustna pa so se premikala kakor v molitvi:

»Sinko! Sinko!«

*

Teh dvoje ljubečih se src se ni našlo potem nikdar več.
Črnoobroblijeno, zapečaćeno pismo je prinesel некоč sel:

»Jernej je padel.« —

Mati, ali si bila dovolj trdna, da si prenesla to trpljenje? Kdaj so se posušile tvoje oči?

Mimo groba sem šel in zakril sem si z dlanmi oči.

*

*

*

Še povest o zvončkih!

Šla je Zorica, v zlatem jutru je šla z dobrave navzdol v log, kjer so cveteli zvončki. Vrskaje je stopala Zorica po stezi navzdol, v gorkem pomladanskem vetru so ji vihrali mehki kodrčki, zlati solnčni žarki so se ji poigrali na svetlih, rumenih šolnčkih. Hej, ko mak rdeča, zibajoča se pentljica v vihrajočih pšeničnih laseh, nasmejana polna lica, razžarjene, žive oči, hej!

Zorica je mislila na strica Martina, vojaka. Zares daleč se je bil vojskoval poprej stric Martin z ljutimi sovražniki; a v boju je bil ranjen, odpeljali so ga v bolnišnico, in ko je ozdravel, se je vrnil zdaj za nekaj dni domov na dopust. Vsak dan dopoldne je prišel tudi na dom Zoričinih stáršev, kjer je pripovedoval svoje bojne doživljaje. Junak je bil stric Martin, zlato kolajno hrabrosti mu je bil podelil sam presvetli cesar, naš milostni oče, naš predobri vladar! Zorica je ljubila strica Martina, zato ker je bil hraber vojščak; in tako lepo mu je pristojala zelenkasto-síva vojaška obleka in tako lepo mu je čepela na glavi ponosna vojaška čepica s temnimi peresi. Pa tudi stric Martin je imel Zorico rad; mnogokrat si jo je posadil na kolena, ji božal zardela, voljna lica in mehke kodre na glavi.

»To bo striček vesel, ko ga bom razočarala! On gotovo še ne ve, da cveto že zvončki!« je pomislila Zorica veselo in stopila v log.

Snega ni bilo že skoraj nikjer več; topli so bili pomladanski solnčni žarki. V najbolj zasenčenem dolu pa — juhej! — je bingljaj in dihal, je živel in se smehljaj živi, vseprostrani vrtec visokih, nežnobilih, razcvelih zvončkov. Z razprostrtima rokama je planila Zorica k temu živemu vrtcu; sklonila se je, njena voljna dlan je božajoč polzela preko čistih, široko-razprtih cvetov.

»Zvončki! Zvončki!« — — —

Stric Martin je bil medtem že dospel na dobrovo. Za mizo je sedel, polič domačega tolkovca in velik kos ajdovega kruha pred seboj na mizi; a pil in jedel je malo, tembolj pa je govoril in pripovedoval. Vsi v sobi so ga radovedno poslušali.

Ko je stopila Zorica uznojena in smehljajoča se v izbo, naročje vse polno belih zvončkov, se je stric Martin urno okrenil.

»Ah, Zorica, danes sem pa popolnoma pozabil nate!«

»Zato pa jaz ne na vas, striček... Tukaj... náte... zvončkov sem vam prinesla!«

Posadil si jo je na kolena, majhno in živo, in jo božal po licih in po lasih. Nato pa se je naenkrat zameglilo njegovo oko:

»Saj res, Zorica... zvončki... pomlad!... Jaz sem dočakal ta lepi čas. Zdaj pa sem se spomnil na tiste, ki so padli v boju za domovino, in jim ni več dano, da bi uživali to lepo pomlad. Junaki so bili to. A če jim ni bilo dodeljeno, da bi dočakali to pomlad, naj bi vsaj njihove daljne grobove krasile cvetice, naj bi bingljali na njih zvončki; globoko v zemlji speči bi začutili sladki vonj pomladi in hvaležni bi bili za to...«

* *

Kaj bi dalje? Napisal bi lahko celo knjigo — a bodi dovolj teh dvoje skromnih dogodbi! Vse bolj rdeč in dehteč šopek sem mislil sestaviti, a pero se mi nehote ustavlja.

Nastopila je pomlad, odeta v cvetočo tenčico kakor bela devica, zlato krono na glavi, z zlatimi, razpuščenimi lasmi. A kje ste, vesele slutnje, kje sinječisto, brezmadežno nebo, solnce, žarko in ogrevajoče — kje?

Od vzhoda do zahoda, od juga do severa plamení krvava zarja mečev dalje, grmí grom topov in pušk dalje, zagrinja kakor siv plašč morje vojakov zemeljsko oblo vsenaprej...

In misli se še vedno križajo, se objemljejo in se poljubljajo; to so tiste ljubeče misli, ki se pletejo iz src globoko v srca...

Pa da ste čuli, kar sem čul jaz sinoči, sinočnji prelepi večer! Od vzhoda do zahoda, od juga do severa so glasno zašumeli pomladanski vetrovi, tako topli in opojni, in v njih šumenju in v njih toploti ter opojnosti so sladko zazvončkljali angelski zvonovi:

»Mir, sloga in pravica vladaj med človeštvom!«

Ej, Galicija . . .

*Ej, Galicija,
ti krvava, daj,
daj očeta nam
ljubega nazaj! —*

*„Videla sem ga:
Tih je sred poljan,
srce krvavi mu
iz sedmerih ran...“*

Davcrinov.

